

2.1. Мета викладання дисципліни

На всіх етапах свого історичного буття людина завжди прагнула осмислити, зрозуміти, осягнути як саму себе, так і світ навколо себе, себе у світі і світ у собі. Такий вже спосіб людського буття. І в цьому аспекті не є виключенням і світ права. Людство здавна цікавили і цікавлять природа й сутність людських взаємовідносин, норм, правил, які визначають їхній характер та властивості. У колі людського осмислення завжди були й є такі поняття як «рівність», «свобода», «справедливість», «закон», зміст яких проливає зміст на специфіку природи права, його онтологічні основи, цінності та значимості як у житті людини, так і суспільства в цілому. Тобто ті проблеми, якими здебільшого переймається філософія права з її постійним пошуком істини про право.

Сьогодення суспільного життя вимагає обґрунтування з позиції філософії і юриспруденції феномена права в його співвідношенні з категоріями волі, свободи, моралі. Тому вивчення вітчизняних і зарубіжних літературних джерел та фактичних даних діяльності законодавчої, виконавчої і судової влади, повинно базуватися і торкатися достатньо новітніх проблем політичної та інформаційно-правової дійсності.

Викладання філософії права було започатковано С. Пуфендорфом в 1661 році в Гейдельберзькому університеті на кафедрі фундаментальної філософсько-правової науки. Поступово філософія права стала обов'язковою для майбутніх юристів навчальною дисципліною в більшості університетів світу. В німецькомовних країнах вона досягла особливого розвитку, стала класичною і чимало професорів з різних країн проходили стажування в німецьких та австрійських університетах з метою вивчення навчальних програм, засвоєння досвіду викладання цієї галузі знання.

Для майбутніх юристів філософія права є курсом, завдяки якому право як сукупність і нагромадження нормативних актів перетворюється в осмислене духовне явище. Без філософії права юрист вивчає власне кажучи "законодавство", і лише філософія права перетворює його предмет вивчення у правознавство, в науку людського світу. Саме через філософію права юрист засвоює ті віковічні цінності, фундаментальні категорії та інтелектуально-пізнавальні засоби, які будуть для нього виступати орієнтиром в правозастосувальній діяльності.

Філософія права є наукою про сутнісну природу права, а тому стає зрозуміло, що без цих знань фахівця бути не може. Саме правознавця, а не законознавця лише. Сенс і мета цієї галузі знання в тім, щоб сформувати, виховати не юриста-позитивіста, як це робилося за радянської доби, а юриста -гуманіста, для якого на першому місці стояла б не мертва догма закону, а права та свободи живої, конкретної особистості. Це буде, свого роду, докорінною заміною концепції юридичної освіти в Україні. Ця заміна є важливою проблемою для нашого суспільства, якщо воно прагне увійти в європейський життєвий простір, в коло рівних та незалежних народів.

Курс « Філософія права» розглядає право право не просто як соціальний інститут і засіб здійснення політичних цілей, а як складний світ, багатогранну реальність зі своїми за-

кономірностями, своїм улаштуванням і логікою розвитку, що відрізняє його від інших сфер людського буття. Дослідження у галузі філософії права мають давні й багаті традиції. Протягом кількох століть цій самостійній науковій і навчальній дисципліні належить чільне місце в західних університетах. Значного досвіду вивчення і викладання цієї дисципліни було набуто і в дореволюційній Україні. Однак у радянський час він був утрачений.

У сучасних умовах демократичних перетворень в Україні, становлення засад права і правової державності цей досвід відновлюється, а філософія права починає посідати чільне місце в системі вітчизняної юридичної освіти.

Курс «Філософія права» має на меті ознайомити студентів з сучасними філософсько-правовими проблемами, а також основними концепціями при вивченні історії філософії права; зосередити увагу студентів на питаннях сутності, призначенні права та різних підходах до право розуміння.

2.2. Завдання вивчення дисципліни.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

Знати

- сенс права та його сутність, поняття;
- сучасні філософсько – правові проблеми;
- історію філософії права;
- основне питання філософії права щодо тлумачення співвідношення між природнім та позитивним правом.

вміти

- чітко окреслити межі філософсько – правової проблематики;
- точно визначити, що таке філософія і що таке право;
- орієнтуватися в концепціях історії філософії права.

Питання

**для складання заліку з навчальної дисципліни
„Філософії права та методологія наукових досліджень”
для студентів денної і заочної форми навчання**

1. Предмет філософії права.
2. Що означає філософський підхід до розуміння права?
3. Які існують точки зору на предмет філософії права і яка з них вважається вам найбільш обґрунтованою?
4. Які проблеми складають предмет філософії права?
5. Яке місце посідає філософія права в системі філософських і юридичних наук?
6. Обґрунтуйте, що „філософія права” самостійна дисципліна
7. Основні функції філософії права
8. Чому майбутньому юристові необхідно вивчати філософію права?

9. Чому розмежування „права” і „закону” спричинило появу „філософії права” на думку С.Нерсесянца?
10. Право як складне соціальне явище.
11. Назвіть основні підходи до розуміння права.
12. Як розглядає джерело, сутність та витoki права юридичний позитивізм?
13. Чому ми називаємо право природним?
14. Чому ми називаємо право позитивним?

15. У чому полягають достоїнства і недоліки правового позитивізму?
16. Філософсько-методологічні парадигми в право розумінні.
17. Екзистенціальне природне право і основні ідеї та принципи.
18. У чому полягає сутність теорії природного права?
19. Як розглядати ідею, джерело, сутність та витoki права природний підхід до його розуміння?
20. Які відмінності між природним і позитивним правом?
21. В чому полягає єдність природного і позитивного права?
22. Чи тотожні поняття „право” і „закон” ?
23. У чому суть феноменологічного методу пізнання права?
24. Які критерії сутності права?
25. Що таке принцип формальної правової рівності?
26. Як співвідносяться правова рівність і свобода?
27. Право як справедливість.
28. Право як свобода.
29. Який зміст поглядів на проблеми права Сократа?
30. У чому сутність вчення про справедливість і право Платона?
31. У чому сутність обґрунтування права у Аристотеля?
32. У чому полягають філософські підходи до розуміння права Цицерона?
33. Розкрийте сутність і особливості правових концепцій Ф.Аквінського.
34. Чим обумовлений, згідно з теорією Т.Гоббса, „природний стан людини як стан війни всіх проти всіх” ?
35. У чому полягають особливості філософсько-правової думки епохи Відродження?
36. До якого типу право розуміння варто віднести вчення Г.Гроція? В чому сутність його концепції?
37. Що таке свобода на думку Монтеск’є?
38. В чому полягає суть Просвітництва?
39. Яку роль повинна відігравати держава по відношенню до права, на думку І.Канта?
40. У чому полягають світоглядні основи вчення І.Канта про право?
41. У чому сутність категоричного імперативу І.Канта?
42. Як співвідносяться право і мораль відповідно до теорії І.Канта?
43. Дайте визначення права за І.Кантом.
44. „Філософія права” Г.Гегеля.
45. Що загального у філософсько-правових концепціях І.Канта та Г.Гегеля і чим вони відрізняються?

46. Сформулюйте особливості марксистського розуміння природи і сутності права. Які позитивні і негативні сторони цієї теорії?
47. Філософія права В.Соловйова.
48. В чому полягають основні ідеї філософії права П.Новгородцева?
49. Що є підставою права з погляду Л.Петражицького?
50. Хто є родоначальником української філософії права?
51. Як перегукуються ідея „сродної праці” та право у філософії Г.Сковороди?
52. Проблема прав людини у творчості М.Драгоманова.
53. Теорія правової держави Б.Кістяківського
54. Погляди І.Франка на право.
55. Як можна охарактеризувати сучасний стан філософсько-правової думки в Україні?
56. Що вивчає онтологія?
57. Що означають головні буттєві форми – хаос, порядок, гармонія?
58. У чому полягає особливість правової реальності?
59. Розкрийте форми буття права.
60. Як співвідносяться право і суспільство?
61. В чому полягає ідея права?
62. Що вивчає правова антропологія?
63. У чому полягає особистісна цінність права?
64. У чому полягає відмінність між соціологічним та антропологічним підходами до розуміння права?
65. Що являє собою природа людини?
66. В чому природа державної влади?
67. Як співвідносяться право і державна влада?
68. Що таке правова епістемологія?